

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„KOROŠKI SLOVENEK“

Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:

Pol. in gosp. društvo

Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

List

za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane četrtletno: 1 šiling.

Za Jugoslavijo

četrtletno: Din. 25

Pozamezna številka 10 grošev.

Leto V.

Dunaj, 20. majnika 1925.

Št. 20.

Občni zbor Političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem.

(Konec.)

Ljudsko štetje.

Ljudska štetja so se vršila že v starem veku: pri Egipčanih, Kitajcih, Rimljanih, Judih. Iz sv. pisma nam je znano, da sta tudi Marija in Jožef šla iz Nazareta v Betlehem, da bi se tam popisala. V srednjem veku se ljudsko štetje ni vršilo, pač pa zopet v novem in novejšem veku. Pri nas v Avstriji se je ljudsko štetje vršilo navadno vsakih 10 let. Zadnje ljudsko štetje je bilo 7. marca 1923, pred dobrima dvema letoma. Popisovali so se ljudje po veri in narodnosti, po svojem stanu in poklicu, popisovali so se različne domače živali od konja do kur, le psi in mačke so bili izvzeti. Glede živali ni bilo kakega spornega vprašanja. Zapisale so se po številu in spo. u. O kaki jezikovni in narodni pripadnosti ni bilo kake nubičke. Zato lahko osle prištevamo in katerikoli jezikovni pripadnosti.

Drugače je bilo pri ljudeh. Tukaj je bilo treba navesti jezikovno in narodno pripadnost in znanje ali neznanje nemškega jezika. (Zakaj pa ne tudi znanje slovenskega jezika?) Pri prejšnjih ljudskih štetjih so se ljudje popisovali po takojimovanem občevalnem jeziku, to je po jeziku, v katerem navadno človek govori. Namesto občevalnega jezika so vzeli sedaj jezikovno in narodno pripadnost. Jezikovna pripadnost bi bil jezik, v katerem ljudje navadno mislijo, doma in s sosedi govorijo. Taka je bila tudi razlaga okrajnega glavarstva v Velikovcu. Narodna pripadnost je narod, h kateremu kdo spada po svojih stariših, torej po rojstvu in jeziku, v katerem je kdo govoril kot otrok s svojimi starši. To bi bilo vse lepo, ko bi se res tudi popisovalo z objektivnega stališča, to je tako, kakor je resnica. Ali že uradna Wiener Zei-

tung je pisala, naj se zapiše tista narodnost, katero si kdo želi; torej nemška narodna pripadnost, če kdo tudi ne zna nemško, da le hoče kot tak veljati. In po plebiscitu so se res pojmi o politični in narodni pripadnosti čudno zmešali. Kdor je glasoval za Avstrijo, misli, da je njegova dolžnost, da se zapiše za Nemca. Jezikovno in narodno pripadnost so sploh števeni komisariji vedoma ali nevedoma popolno zmešali. Kdor je rekel, da zna nemško, zapisali so ga navadno za Nemca. Šolski otroci so se takorekoč splošno zapisali za Nemce.

Ako primerjamo ta izid ljudskega štetja z onimi prejšnjih let, bi morali misliti, da se je od leta 1911, vršilo na Koroškem pravo ljudsko preseljevanje. Ker pa vemo, da takega preseljevanja ni bilo, moramo kar naravnost reči: **Ljudsko štetje na Koroškem leta 1923 z ozirom na narodno pripadnost ni drugega kakor velika potvorba, švindelj, goljufija.** Ljudje bi se morali popisovati po materinem jeziku ali pa tudi po narodni pripadnosti; pa to bi se moralo vršiti popolnoma objektivno, tako namreč, kakor je res, da bi izvedeli, kako številna je narodna manjšina na Koroškem. Ali na to se na Koroškem niso ozirali niti vladni organi, še manj pa števeni komisariji.

Sploh so bili ti števeni komisariji vzeti iz ljudi, ki so pravim Slovincem nasprotniki. Po večini so bili to učitelji, zlasti iz Jugoslavije privandrani Kočevarji, ki so menda mislili, da je tudi na Koroškem kaka kočevska naselbina.

Vladni organi (kr. glav. v Celovcu) so takorekoč nato delali, da bi se kolikor mogoče naštel malo Slovencev. V ta namen je tudi okrajno glavarstvo v Celovcu **občinam naročilo, da se imajo za števene komisarije predvsem po plebiscitu privandrani učitelji, uradniki in drugi izvoliti.**

Na občino Bistrica v Rožu je okr. glavarstvo v Celovcu pritisnilo, da **mora vse učitelje na Bistrici in v Svečah vzeti za števene komisarije** in ravno toliko drugih že določenih števenih komisarijev odsloviti. Okrajno glavarstvo v Velikovcu je

kar samo določilo števene komisarije — (kakor pri občini Blato tri učitelje — in sicer potem, ko je bilo štetje že takorekoč dokončano. Od občine Bistrica pri Pliberku je okr. glav. v Velikovcu zahtevalo, ko je bilo štetje že končano, da mora občina dati vse v pregled nadučitelju in bivšemu komisariju **re-negatu Kukcu.** Občina tega ni storila, ampak je dokončano štetje poslala okrajnemu glavarstvu v Velikovec. **To pa je zopet ves elaborat poslalo nadučitelju in orožnikom, ki so potem ljudsko štetje že takorekoč dokončano.** Od občine Bistrica več, kakor jih je naštel občina. **Sploh se je v občinah, ki so v slovenskih rokah, vršila takozvana revizija, kjer so zlasti učitelji pridno „uradno popravljali“.** In tu se drzne neki Scheichelbauer v Tagespošti trditi, da so ljudsko štetje imele v rokah občine! Da imele so, a samo tiste, ki so bile v nemških ali nemčurskih rokah, ne pa tudi one, ki so bile v slovenskih. **G. župan na Lipi pri Vrbi je bil od-stavljen, ker je po mislih vladnih organov preveč naštel Slovencev.** Občinski tajnik na Bistrici je bil zaprt in nad eno leto v preskavi zlasti zato, ker je po mnenju vladnih organov premalo naštel Nemcev (115. V resnici jih je pa le 10 do 12 in kakih 20 posili Nemcev). Zaradi ljudskega štetja sta hodila dva celovška orožnika v civilu po občini popraševati, zakaj so se ljudje dali zapisati za Slovence ali Nemce. Pri tem sta izlorabila svoj posel, ki je po postavi iz leta 1907 od 26. jar. § 11. kazniv. Popraševala sta namreč, kaj si ti volil? Kaj je o ni volil? (Kakega mišljenja iste vi, kakega mišljenja drugi?)

In kar je še najhujše, da so cele trume ljudi morale romati k sodnji v Pliberk in tudi v Celovec k zaslišavanju. V spopolnilo moram omeniti, da se je po več kot enoletni preiskavi sodno postopanje zoper občinskega tajnika g. Kralja ustavilo. Kdo mu pa povrne odškodnino za to, da je bil zaprt okoli 23 dni in da bo moral svojemu zastopniku plačati ogromne stroške?

Okrajna glavarstva so toraj po svojih javnih

PODLISTEK

Kratka zgodovina Reberce.

(Nadaljevanje.)

Cerkev in komenda.

Ravno pod Pustim gradom je cerkev Sv. Jerneja in nad njo na vzvišenem mestu mala kapelica. Cerkev je bila prvotno majhna, videti je, da so ostali deli bili pozneje prizidani.

Ta cerkev je bila prvotno podružnica župne cerkve v Žitari vasi, kjer je bila že leta 1154 kapelica.

Bržkone pa je bila prvotna cerkev na griču pri Bukovniku pod Staro goro kake pol ure od Reberce, ker so se našli tam ostanki cerkve in baje pred sto leti tudi kelih. Tam je bilo bržkone prvotno pokopališče prebivalcev iz Reberce in gradu Vilštanju — imenuje se tudi Obeg — ker so se poleg ostankov zidovja našle tudi človeške kosti, ki so baje bile zelo dolge, tako, da so ljudje rekli, da so bile to kosti ajdov, s čimur so hoteli označiti pradavne tukajšnje prebivalce.

Župnija Sv. Jerneja se omeni prvokrat v listini avstrijskega vojvoda Ernesta Železnega z dne 4. avgusta 1408.

Cerkev nima nič posebnega v svoji stavbi. Omeniti pa je, da je še do zadnjih časov v cerkvi gorelo kot večna luč maslo.

Ljudstvo pripoveduje, da se je postavil tedaj, ko so prodrali Turki na Koroško, vitez Schrottenbach iz brdske grajščine na Gorenjskem v bran. Sekal je Turke od Kokrske doline do Kaple sedeč na konju, od katerega so videli Turki le senco.

Ko je prišel že do Boštejeve pristave v Suhi in že ni mogel več dvigniti meč, je zagledal cerkev Sv. Jerneja. Zaobljubil je celo planino, iz katere bi se moralo pridobiti toliko masla, da bi gorela v cerkvi noč in dan luč. Vitez je bil uslišan, premagal je Turke in tudi spolnil obljubo. Potomci pa so na to pozabili in niso dajali zadosti masla. Nekoč je prilil mežnar nekaj olja, in glej — luč je ugasnila. Mežnar je spoznal krivdo in prosil Sv. Jerneja za odpustanje. Našel je milost in luč je zopet gorela.

Več zanimivega nam nudi komenda. Že od daleč vidiš močno poslopje enako mogočnemu gradu.

Leta 1469 je ustanovil cesar Friderik III. skupno s papežem Pavlom II. red vitezov Sv. Jurija, ki je imel namen, braniti vpade Turkov v avstrijske dežele.

Svoj glavni sedež so imeli ti vitezi v Millstatu na Koroškem. Razun tega so imeli več obširnih posestev po različnih kronovinah.

Ko je kupil Laslav Prager od cesarja Friderika Pusti grad in posestva na Reberci, je napravil dne 24. majnika 1495 ustanovno listino, glasom katere podari vsa ta posestva na Reberci in v okolici in razun tega obširno planino

na Jezerskem in vinograde v Sv. Jakobu v Slovenskih goricah redu vitezov Sv. Jurija s tem namenom, da mora biti tukaj toliko vitezov in duhovnikov, kolikor se jih more preživljati od dohodkov, zato pa se morajo opravljati za ustanovitelja pobožna opravila, ki so v listini natančno določena.

Za opravilo maš je dal Prager nalašč sezidati že prej omenjeno kapelico nad cerkvijo, kar kaže že tudi dejstvo, da se je nahajala še do leta 1921 v oknu te kapelice v barvanem steklu podoba viteza Sv. Jurija z značilnim belim križem v rudečem polju, kar je bil grb imenovanega reda. To podobo so prenesli leta 1921 v muzei.

Komenda je bila zidana v letih po 1495 in sicer kot dvonadstropno poslopje; ko je pozneje pogorela — kedaj se ne ve —, opustilo se je drugo nadstropje. Tedaj so zasadili tudi lipo na dvorišču, ki je vsled starosti že votla, da bi lahko trije čevljarji imeli v njej svojo delavnico.

Ljudska govorica ve povedati, da so zidali komendo ob času, ko je bil še Kristus na svetu. Pri ugašanju apna so zajemali vodo iz jezera, ki je stalo od Reberce pa do Kaple, tam kjer je sedaj dolina Suha. Nastal pa je velik potres, gora se je tam, kjer je kraj Zaplaznica, odprla in jezero je odteklo po strugi potoka Bela, ki je prvotno tekla mimo Žitare vasi in Goselne vsi v vzhodno-severni smeri Podjumske doline in se stekala pod Pliberkom v Dravo. Sedanjo

nici. Napadalec sedi sedaj v zaporu. Sodnija je imela s tem dičnim gospodom, ki misli, da je hajmatšucu vse dovoljeno, že enkrat opraviti, pa se je izmuznil. Sedaj upamo, da ga doleti primerna kazen. — Že pred nedavnim časom se je pripetil sličen slučaj, ko je orgeš Luka Košutnik z motiko tako ranil socialista, da je v par mescih na poškodbah v bolnici umrl. Slovenci so ogorčeni in v vedni nevarnosti. Če dela že načelnik hajmatšuca tako, kaj bodo šele drugi člani. In to vse vsled tega, ker nimajo občine v rokah.

Velikovec. V davčnem uradu v Velikovcu visi na steni na razpolago „Koroška domovina“, list koroških renegatov. Kaj če bi tja obesili tudi „Koroškega Slovenca“?

Podlublje. Družina Koban nam piše: „Izjavljamo, da naš otrok ni dobil 8. IV. ne kadar koli take kazni.“ Ta izjava se nanaša na naš dopis v 16. številki. K temu dodajamo, da je isti dan pravilo o tem več otrok doma. Da pri razmerah, ki vladajo pri nas, nihče nima korajže, da bi se postavil za resnico, je jasno, ker bi bili njih otroci izpostavljeni prevelikim šikanam v šoli. Prej je verjeti pripovedanju otrok kakor popravku.

Vogrče. Sv. Florijan, patron proti ognju, si je izbral kot svoje domovanje vogrško cerkev. Vsi se bojimo ognja, časnega in večnega. Zato pride na god sv. Florijana mnogo ljudi v Vogrče, da se pripravijo sv. Florijanu. Tudi pol praznik je ta dan. Sv. Florijan je bil tega dneva lahko vesel. Več je bilo sv. maš, pridiga in mnogo in pobožno se je molilo. Toda tudi hudobec je bil vesel, kajti komaj je utihnilo zvonjenje, že so zaigrali po gostilnah godci in veseli ljudje so se zavrteli v poskočnem plesu. In tudi gasili so, seveda ne ognja, ampak žejo. Tako je bilo vse prav zadovoljno.

Bilčovs. (Smrt.) Da je nemila smrt neomejen gospodar nad človeškim življenjem, ki ne jemlje ozira ne na starost ne na stan, smo občutili tekom 1 meseca tukaj. Sredi aprila je umrla v cvetu svoje mladosti Vadnjakova Barbka. Vročinska bolezen jo je položila na bolniško posteljo, od koder ni več vstala. Vsled lepega in ponižnega obnašanja je bila obče priljubljena. — Par dni nato je zatislila svoje oči dobra mati Marija Krušič v Bilčovsu. Zavrata jetika ji je izpodkopala itak bolj rahlo zdravje, da je morala vleči v prerani grob, objokovana od svojih otrok in moža. Veličasten pogreb je pričal, kako je bila pri vseh radi svoje miroljubnosti spoštovana. Domači moški pevski zbor je obema zapel v slovo lepe žalostinke. — Dne 26. aprila je ljubi Bog rešil dolgoletno in mučne boleznin blagega Šenhlebovega očeta. Pred petimi leti jih je huda skrnina prikovala na posteljo, katero niti za uro niso mogli zapustiti. — Ničesar si niso mogli sami pomagati. V tej hudi preiskunji jim je bila blaga žena pravi angel varih. Z veliko potrpežljivostjo so prenašali velike bolečine dolgoletne boleznin. Ko je bila l. 1922 tukaj sv. birma, so jih obiskali sami prezvišeni knezoškof. Za vso vdanost v trpljenje jim je mili Jezus dal večno plačilo. Umrli so dobro pripravljani. Akoravno je zelo deževalo, jih je spremilo na zadnji poti veliko pogrebcev. Pevci so jim zapeli na domu in na grobu v slovo. Pokojni so bili posebno umen sadjar in so nasadili krasen sadni vrt. — Naj v miru počivajo!

GOSPODARSKI VESTNIK

Potne olajšave za potovanja v Jugoslavijo. Jugoslovansko ministrstvo za notranje zadeve je zelo omililo dosedanje predpise ter dovolilo nastopne olajšave: Jugoslovanski konzulati in ostala zastopstva bodo dajala viza za prihod ali tranzit brez odobritve ministrstva za notranja dela, izvzemši delavcem, ki bi hoteli priti v Jugosl. v svrhu zaslužka. Za te sloje mora odobriti prihod ministrstvo za socialno politiko. Tudi ako bodo izdana ta viza brez izrecne pripombe za povratek, bodo veljavna za povratek, ako jim rok še ni potekel. Ako pa so izdana brez roka, mora potnik prositi pristojno oblastvo za povratni vizum. Potovanje iz kraja v kraj je dovoljeno brez posebne odobritve. — Ako noteče veljavnost viza, ga lahko pristojno

oblastvo podaljša za dva meseca. Za daljši rok je pristojno ministrstvo. Do rešitve take prošnje od strani ministrstva tujec lahko ostane v dotičnem kraju. Ako se prošnji ne ugoti, mu mora pristojno oblastvo izdati vizum za odhod. Tujcu se potni list ne sme nikdar odvzeti, razun če je osumljen kakega kaznivega dejanja. Tujcu ni več treba, da se oblastvom osebno prijavi ali odjavi. To je dolžnost stanodajalca. Potni listi se morajo pregledati edinole na meji, izvzemši, ako obstoji sum glede nezanesljivosti kake osebe. Pristojbina za viza v svrhu poseta kopališč in letovišč znaša samo deset dinarjev, ako ostane inozemec naimanie 14 dni v dotičnem kraju.

Konec indeksa. Ko so po vojni skoro vse evronske valute padale v svoji vrednosti od dne do dne in se cene blaga še bolj naglo dvigale, so vpeljali v mnogih državah takozvani indeks, ki je kazal razmerje nad zlato in vsakokratno papirnato veljavo in izražal na ta način tudi dvig cen življenskih potrebščin v odstotkih. Po indeksu so se nato avtomatično uravnale delavske in uradniške plače. Ko pa so se valute ustalile in ž njimi vred tudi blagovne cene, je postal indeks odveč. Sedaj je izginil tudi pri nas.

Velikovški trg, 13. maja. Prignalo se je 2 bika po 0,90—1 šiling kilogram žive teže, 9 volov po 1,20—1,30, 2 junca po 1,10—1,20, 38 krav po 1,10—1,20, 1 tele po 1,70, 8 plemenskih pujskov po 2,10—2,60, 4 koze po 0,60—0,80, 115 ovac po 0,70—1 in 5 konj po 400—600 Š.

Klavna živina v Celovcu, 14. maja. Voli 1,15—1,40, krave 0,90—1,10, klobasarice 0,90 do 1,10, telice 1,90—2,30 Š za kg žive teže, koze komad od 30—50 šilingov.

Borza. Dunaj, 18. V. 1925. Dolar 7,05 šil., nemška marka 1,68, funt šterl. 34,37, frank franc. 0,36, lira 0,28, dinar 0,1148, češka krona 0,209, švic. frank 1,37 šilingov.

Curih, 18. V. 1925. New-York 516,70, Berlin 1,23, London 25,09, Pariz 26,80, Rim 21,07, Beograd 8,35, Praga 15,30, Dunaj 72,80.

RAZNE VESTI

Drobne vesti. V Vilni so trije slabi dijaki med maturo streljali na profesorje. Eden učenec je hotel vreči bombo med profesorje, toda je eksplodirala pred njegovimi nogami. Štirje dijaki so bili ubiti in deset težko ranjenih. Ranjeni in mrtvi so tudi profesorji. Delo komunistične obrambne organizacije. — V dunajskem dvornem gledališču je med predstavo mlada Macedonka ustrelila iz maščevalnosti enega Bolgara smrtno, dve drugi osebi pa težko ranila. Dejanje Macedonke obsoja vsa javnost. — Železniška uprava bo strogo gledala nato, da se v prostorih za nekadilce ne bo kadilo. — 2. t. m. je bilo na Koroškem 3074 brezposelnih. — Na gimnaziji v Vilni so našli menda tudi peklenški stroj, ki bi imel spustiti celo poslopje v zrak. — Naša in madžarska valuta sta zenačeni. — Angleška vpelje zlato veljavo. — Nemška železniška družba bo odpustila 30.000 uradnikov. — Državni primanjkljaj je znašal v marcu 4½ milijona šilingov. — Podpiranih brezposelnih je bilo na Koroškem 9. t. m. 2943. — Mariborska Glasbena Matica je priredila v Beogradu koncert. Kritika posebe hvali slovenske narodne pesmi. Koroške pesmi so občinstvo fascinirale. — V Rotmalschu na Nemškem je D-vlak povozil avtomobil, v katerem se je vozilo 25 oseb; 11 oseb je bilo mrtvih, 4 težko poškodovane. — Zadnji dež je napravil na Koroškem in drugod mnogo škode.

Živinorejska zadruga v Žitari vasi
— še sprejme —
živino v pašo na zadružni pašnik. 78

SLOVENC!
Pomnite, da smo bili
mi prvi na Koroškem

Arondirano posestvo

77

eno najlepših posestev v Libeličah, pd. Sevnik,

izmera okroglo 50 joh; približno 14 oralov dobro zaraslega gozda, ca 8 oralov travnikov, ostalo obdelana zemlja. Gospodarski stroji, žaga in mlin z vodno silo na lastni zemlji. Lep sadovnjak. Resnim kupcem daje pojasnila Ivo Močnik, nadučitelj v Libeličah. Dravograd-Meža. SHS.

Vabilo

na

redni letni občni zbor

75

Hranilnega in posojilnega društva v Celovcu
dne 28. majnika ob 10. uri predpoldnem
v posojilničnih prostorih.

DNEVNI RED:

1. Poročilo o letnem računu.
2. Volitev odbora.
3. Slučajnosti.

K udeležbi vabi ODBOR.

Vabilo

k igri

Dve materi

76

ki jo uprizore dekleta Bralnega društva
v Škocijanu

v nedeljo, dne 24. majnika, ob 3. uri
popoldne pri Rušu v Samožni vasi.

Vsi ljubitelji poštene zabave prisrčno
vabljeni!
ODBOR.

Od ministerstva za trgovino in obrt koncesijonirana

krojna šola

LJUBLJANA, Židovska 5.

Tečaji za pouk v moškem i ženskem krojenju!
Poučuje se najmodernejši angl., francoski sistem
krojoče šivilje in nešivilje. Kroj je akademično
preizkušen in pristoja tudi brez poskušnje.

Z 28. majnikom pričetek novega tečaja.

Stranskim učencem se preskrbi dobra oskrba
in stanovanje. Pouk v vseh jezikih države.

Učencem in učenkam, ki ne morejo
priti v tečaj, se daje pismeni pouk
potom pošte z učnimi zvezki.

Ob zaključitvi izpričevalo in diploma!
Razpošiljanje vseh krojev.

79

Tovarniška zaloga usnja

Julijus Blass

Celovec, Novi trg šte. 4

ima v zalogi vse kožne izdelke ter ku-
puje in prevzema v delo sirove kože.